

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Юровської Г.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Тригуб Наталії Семенівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого припису пункту 2 частини другої статті 44 Закону України „Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції“

(щодо індивідуалізації юридичної відповідальності за порушення прав споживачів)

Конституційний Суд України 1 листопада 2023 року у справі за конституційною скаргою Тригуб Наталії Семенівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого припису пункту 2 частини другої статті 44 Закону України „Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції“ ухвалив Рішення № 9-р(II)/2023 (далі – Рішення).

У Рішенні Конституційний Суд України визнав таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), окремий припис пункту 2 частини другої статті 44 Закону України „Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції“ від 2 грудня 2010 року № 2735–VI зі змінами (далі – Закон № 2735), а саме: „у розмірі трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян“.

Ураховуючи важливість порушених у конституційній скарзі питань, а саме захисту прав споживачів на безпечність продукції, на підставі статті 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ та § 74 Регламенту Конституційного Суду України вважаю за потрібне висловити окрему думку стосовно Рішення.

1. У частині першій статті 4 Закону № 2735 визначено, що метою здійснення ринкового нагляду є вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів з відповідним інформуванням про це громадськості щодо продукції, яка під час її використання за призначенням або за обґрунтовано визначених умов і під час

належного встановлення та технічного обслуговування становить загрозу суспільним інтересам чи яка в інший спосіб не відповідає встановленим вимогам.

Відповідно до частини першої статті 5 Закону України „Про загальну безпечність нехарчової продукції“ від 2 грудня 2010 року № 2736–VI (далі – Закон № 2736) продукція є безпечною, якщо вона відповідає вимогам щодо забезпечення безпечності продукції, установленим законодавством.

Пунктом 5 частини першої статті 9 Закону № 2736 зобов'язано розповсюджувачів не постачати продукцію, про яку їм відомо або має бути відомо на підставі наявної в них інформації, що ця продукція не відповідає вимогам щодо забезпечення безпечності продукції.

Оспорюваний припис Закону № 2735 Законом України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зменшення тиску на бізнес з боку органів ринкового нагляду“ від 12 грудня 2019 року № 367–IX (далі – Закон № 367) викладено у новій редакції.

Відповідно до Пояснювальної записки до проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зменшення тиску на бізнес з боку органів ринкового нагляду, ухваленого як Закон № 367 зазначено, що він скерований на зменшення корупційних ризиків у діяльності посадових осіб під час здійснення перевірок, посилення захисту споживачів та інших суспільних інтересів у разі виявлення на ринку нехарчової продукції, що є небезпечною, становить ризик та/або не відповідає встановленим вимогам. Закон № 367 також є важливим з огляду на виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, визначених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, у частині приведення законодавства України у сфері державного ринкового нагляду у відповідність до вимог законодавства Європейського Союзу.

Унесеними Законом № 367 змінами до Закону № 2735 визначено, що на розповсюджувачів, які не надали документацію, що дає змогу ідентифікувати суб'єкта господарювання, який поставив їм продукцію, за реалізацію продукції, що не відповідає вимогам, накладають штраф у розмірі трьох тисяч

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 51 тисяча гривень.

Отже, законодавець, уносячи Законом № 367 зміни до Закону № 2735 в частині позбавлення посадових осіб контролюючого органу повноважень під час визначення розміру стягнення, ставив за мету зменшити корупційні ризики; а в частині збільшення розміру штрафу – створити передумови для того, щоб в Україні стало економічно не вигідно реалізовувати продукцію без документів, що дають змогу ідентифікувати суб'єкта господарювання, який ввів в обіг продукцію, яка не відповідає вимогам, зокрема контрафактну продукцію.

Конституційний Суд України у Рішенні від 15 червня 2022 року № 4-р(II)/2022 визнав „можливість установлення в актах публічного законодавства (адміністративного, кримінального тощо) абсолютно визначених та (або) безальтернативних санкцій, що, безперечно, є позитивним явищем у випадку, коли суб'єктом правозастосування є відмінний від суду орган влади.“ (абзац перший підпункту 4.3 пункту 4 мотивувальної частини).

Такий підхід, на мій погляд, є цілком виправданим, сприяє розвитку підприємницької діяльності, створенню належних умов для ведення добросовісного бізнесу в Україні та забезпеченню прозорості українського ринку, а також посиленню захисту споживачів та інших суспільних інтересів у разі виявлення на ринку нехарчової продукції, що є небезпечною, становить ризик та/або не відповідає встановленим вимогам.

Крім того, захист споживачів від розповсюдження товарів, що не відповідають встановленим вимогам, є одним із важливих елементів наближення України до набуття членства в Європейському Союзі.

2. У підпункті 4.6 пункту 4 мотивувальної частини Рішення вказано, що „Конституційний Суд України послідовно обстоює свою юридичну позицію щодо реалізації принципів домірності та індивідуалізації юридичної відповідальності у процедурі притягнення особи до юридичної відповідальності“ (абзац перший).

Конституційний Суд України посилається на свої рішення, зокрема від 12 жовтня 2022 року № 8-р(І)/2022 та від 5 липня 2023 року № 5-р(ІІ)/2023.

Однак у зазначених вище рішеннях предметом конституційного контролю були санкції Митного кодексу України (далі – МК України) та приписи Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), які застосовували суди до фізичних осіб, що не є суб'єктами підприємницької діяльності (зокрема, Рішення Конституційного Суду України від 12 жовтня 2022 року № 8-р(І)/2022 – абзац другий частини першої статті 204³ КУпАП, Рішення Конституційного Суду України від 5 липня 2023 року № 5-р(ІІ)/2023 – абзац другий частини першої статті 483 МК України).

Однак згідно з частиною другою статті 522 МК України справи про порушення митних правил, визначених його статтями, зокрема 482–485, що розглядають районні, районні у місті, міські та міськрайонні суди. Відповідно до статті 221 КУпАП справи про адміністративні правопорушення також підвідомчі районним, районним у місті, міським та міськрайонним судам. Крім того, порядок провадження у справах про порушення митних правил урегульовано статтями 486–542 МК України, а провадження у справах про адміністративні правопорушення – статтями 245–297¹⁰ КУпАП.

Справи про накладення адміністративно-господарських санкцій, установлених пунктом 2 частини другої статті 44 Закону № 2735 розглядають посадові особи органу ринкового нагляду у порядку, визначеному частиною шостою цієї статті.

Тому, на відміну від судів, посадові особи органу ринкового нагляду не враховують характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність під час накладення адміністративно-господарської санкції.

Крім того, суб'єктами правопорушення, визначеного пунктом 2 частини другої статті 44 Закону № 2735, є суб'єкти господарської діяльності, юридична відповідальність яких може бути суворішою, ніж юридична відповідальність фізичних осіб, ураховуючи суспільні інтереси.

В абзаці четвертому підпункту 3.2 пункту 3 Рішення від 10 листопада 2011 року № 15-рп/2011 Конституційний Суд України звернув увагу, що споживач є більш слабким суб'єктом правовідносин, тому держава забезпечує його особливий захист в аспекті споживання населенням якісних та безпечних товарів (робіт, послуг) та зростання загального рівня довіри в суспільстві. Особливої уваги також заслуговує те, що у справі за конституційною скаргою Тригуб Н.С. кінцевими споживачами товару є діти – найбільш вразлива верства населення, яка потребує особливого нормативного регулювання вимог щодо охорони їхнього здоров'я.

На підставі наведеного не можу погодитися, що „встановлення в законі абсолютно визначених та/або безальтернативних санкцій має бути розумно поєднане з наданням законом уповноваженому суб'єктові притягнення особи до юридичної відповідальності варіативності в питанні обрання санкції до правопорушника“ (перше речення абзацу другого підпункту 4.7 пункту 4 мотивувальної частини Рішення).

Суддя
Конституційного Суду України

Галина ЮРОВСЬКА